

Cultural Identity Revival of Nakhon Sawan Province Toward Chinese Culture City

Suchat Saengthong, Suphawan Vongkamjan and Pornchai Jedaman

^{1,2} Nakhon Sawan Rajabhat University, Thailand

³ Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand

Email: suchat.s@nsru.ac.th, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0005-2210-4198>

Email: suphawan.v@nsru.ac.th, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-0939-0867>

Email: p.jedaman@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8559-6880>

Received 14/12/2024

Revised 23/12/2024

Accepted 12/01/2025

Abstract

Background and Aims: Nakhon Sawan Province has ethnic Chinese groups living and settling down with diverse languages, cultures, and lifestyles, along with specific social changes for each group. Therefore, the potential based on cultural capital as a value gained from the process of social change enhances the value and uniqueness of a local area. This article aims to clarify the cultural identity of Nakhon Sawan Province toward Chinese culture city.

Methodology: The qualitative study was conducted using document analysis, in-depth interviews, participant observation, and learning exchanges with key informants, which were 10 Thai-Chinese group leaders, 10 scholars, and the philosophers' community in conducting data collection for this study.

Results: The cultural identity of Nakhon Sawan Province toward Chinese cultural cities includes a learning resource for Thai-Chinese arts and culture, Chinese performing arts in 5 languages, Chinese food identity, integrated Thai-Chinese cultural tourism routes, and the use of information technology to support Chinese cultural cities.

Conclusion: In the cultural identity revival of 5 key issues affecting the management of spatial tourism and the development of Nakhon Sawan toward a Chinese cultural city effectively.

Keywords: Cultural capital, Identity; Nakhon Sawan Province; Chinese culture city

การพลิกฟื้นอัตลักษณ์เชิงวัฒนธรรมของจังหวัดนครสวรรค์สู่เมืองแห่งวิถีวัฒนธรรมจีน

สุชาติ แสงทอง^{1*}, สุภาวรรณ วงศ์คำจันทร์² และ พรชัย เจดามาน³

^{1,2}มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

³มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

บทคัดย่อ

ภูมิหลังและวัตถุประสงค์: จังหวัดนครสวรรค์มีกลุ่มชาติพันธุ์จีน เข้ามาอาศัยและตั้งถิ่นฐานที่มีหลากหลาย ภาษาวัดวัฒนธรรม และวิถีชีวิตกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเฉพาะกลุ่มที่แตกต่างกันไป ดังนั้น ศักยภาพบนฐานทุนทางวัฒนธรรมในฐานะมูลค่าที่ได้รับจากกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจะช่วยเพิ่มคุณค่าและความเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ท้องถิ่น บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตลักษณ์เชิงวัฒนธรรมของจังหวัดนครสวรรค์สู่เมืองแห่งวิถีวัฒนธรรมจีน

ระเบียบวิธีการวิจัย: การดำเนินการศึกษาเชิงคุณภาพ จากการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ 10 ผู้นำกลุ่มไทย-จีน 10 ผู้รู้และปราชญ์ชุมชน ในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลของการศึกษานี้

ผลการวิจัย: อัตลักษณ์เชิงวัฒนธรรมของจังหวัดนครสวรรค์สู่เมืองแห่งวิถีวัฒนธรรมจีน คลุมถึง (1) แหล่งเรียนรู้ศิลปะและวัฒนธรรมไทย-จีน (2) ศิลปะการแสดงของจีน 5 ภาษา (3) อัตลักษณ์อาหารจีน (4) เส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไทย-จีนอย่างผสมผสาน และ (5) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการรองรับเมืองวิถีวัฒนธรรมจีน

สรุปผล: ในการพลิกฟื้นอัตลักษณ์เชิงวัฒนธรรม ของ 5 ประเด็นสำคัญในผลกระทบต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่ และพัฒนานครสวรรค์สู่เมืองวิถีวัฒนธรรมจีนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ทุนทางวัฒนธรรม; อัตลักษณ์; จังหวัดนครสวรรค์; เมืองแห่งวิถีวัฒนธรรมจีน

บทนำ

สังคมไทยกำลังอยู่ท่ามกลางของกระแสโลกาภิวัตน์พร้อมกับกระแสบริบททุนนิยมที่วัฒนธรรมอันหลากหลายกำลังถูกหล่อหลอมให้เป็นหนึ่งเดียว ทำให้เกิดกระแสการให้ความสำคัญต่อวัฒนธรรม และภายใต้กระแสโลกของการหยุดชะงัก (Disruption) ซึ่งล้วนมีอิทธิพลส่งผลกระทบต่อการนำสังคมไปสู่การปฏิรูปเพื่อให้เกิดการพัฒนาสิ่งใหม่ๆ อย่างมาก โดยสภาวะการณ์ของสังคมยุคนี้มีเป้าหมายใหม่ด้วยคำว่า Disruptive Innovation ที่เป็นกระบวนการสำคัญที่จะสามารถพัฒนานวัตกรรมบริการหรือสินค้าแบบใหม่ๆ ซึ่งสามารถตอบโต้และสอดคล้องกับความต้องการในการจัดการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560) จังหวัดนครสวรรค์ หรือ ชุมชนต้นแม่น้ำเจ้าพระยา เป็นพื้นที่ที่มีแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นแม่น้ำสายหลักที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของผู้คนในหลายๆ ด้าน และเป็นพื้นที่ที่มีกลุ่มคนหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ มาอาศัยตั้งถิ่นฐานและประกอบอาชีพ จนเป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มคน หรือแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ที่มาอาศัยอยู่ร่วมกัน ประกอบด้วย ไทย จีน ญวน ลาว มอญ และมุสลิม ทั้งนี้ พหุลักษณะทางวัฒนธรรมชุมชนต้นแม่น้ำเจ้าพระยา โดยเฉพาะคนจีนกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ นับว่าเป็นการดำรงอยู่ของสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม กอปรกับ ชุมชนดังกล่าวประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ มากมาย ที่มีความแตกต่างกันในหลายๆ มิติ อาทิเช่น ความแตกต่างในวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อและศาสนา

ชุมชนต้นแม่น้ำเจ้าพระยา จังหวัดนครสวรรค์ จึงเป็นพื้นที่สำคัญที่มีวิวัฒนาการและประวัติความเป็นมาอย่างยาวนาน รวมถึง ยังมีร่องรอยขององค์ประกอบที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายและมีความสำคัญเกี่ยวเนื่องกับประวัติศาสตร์ของกลุ่มไทย-จีน โดยสะท้อนจากอัตลักษณ์เชิงวัฒนธรรมทั้งในเชิงรูปธรรมที่สามารถจับต้องได้และจับต้องไม่ได้ (กอบชัย รักพันธุ์ และรวีวรรณ โอฬารรัตน์มณี, 2557) ปรากฏการณ์ลักษณะเช่นนี้ จะทำให้เห็นภาพสะท้อนทางสังคมที่บ่งบอกถึงความพยายามในการเชื่อมประสานของกลุ่มชน รวมถึง ภาพการปรับตัวของชุมชนในมิติต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ในการขับเคลื่อนชุมชนและสังคมดังกล่าวให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน ได้แก่ การคำนึงถึงความเป็นเมืองหรือชุมชนแต่ละพื้นที่ ซึ่งมีความแตกต่างกันตามศักยภาพความพร้อมทั้งวัฒนธรรม ค่านิยมของสังคมชุมชนนั้น ๆ (ชมพูนุท คงพูนพิน, 2561) รวมถึง เมืองและชุมชนมีลักษณะเป็นพลวัตที่มีการเปลี่ยนแปลงซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนจากกระบวนการเรียนรู้และปฏิบัติการที่เชื่อมโยงกัน (ศักราช ฟ้าขาว, 2554) แนวทางการพัฒนาจะต้องคำนึงถึงปัจจัยด้านมนุษย์ โดยให้คุณค่าทางวัฒนธรรมรวมอยู่ในกิจกรรมในทุกมิติ ทั้ง มิติเศรษฐกิจ มิติสังคม มิติจิตใจ และมิติวัฒนธรรม

อัตลักษณ์เชิงวัฒนธรรมของลักษณะเฉพาะในกลุ่มไทย-จีน นครสวรรค์ ที่มีความหมาย มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน และควรค่าแก่การรักษาไว้ ขณะเดียวกัน การใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและคุณค่าทางวัฒนธรรมที่แสดงถึงความเจริญงอกงามในการอยู่ร่วมกันและการสร้างสรรค์ของกลุ่มบุคคล (บุญยสฤษฎ์ อเนกสุข, 2557) การรักษาและส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรม จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (อมรา พงศาพิชญ์, 2555) ซึ่งก่อให้เกิดเป็นเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ของการส่งเสริมการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (ศุภวุฒิ สายเชื้อ, 2554) ซึ่งจะนำไปสู่การมีอัตลักษณ์โดดเด่น อันเกิดจากการหลอมรวมผสมผสานคุณค่าที่หลากหลายจนกลายเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่มีลักษณะเฉพาะ ทั้งศิลปะการแสดง หัตถกรรม และจารีตประเพณี (ชลธิชา มาลาหอม, 2555; ภูมิ ภูติมหาตมะ 2558) สิ่งเหล่านี้ ล้วนเป็นต้นทุนสำคัญที่เป็นจุดเด่นและเป็นโอกาสที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาเพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ สืบสานและส่งเสริมวัฒนธรรมอย่างมีเป้าหมายร่วมกัน ประสานสอดคล้อง เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งในเชิงรูปธรรมที่สามารถจับต้องได้ เช่น สถาปัตยกรรม ศาสนสถาน และในเชิงรูปธรรมที่ไม่สามารถจับต้องได้แต่สื่อความหมายผ่านประเพณี ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตของกลุ่มไทย-จีน ในชุมชนซึ่งกระจายอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ ของชุมชนต้นแม่น้ำเจ้าพระยา ในจังหวัดนครสวรรค์ จะสามารถดำรงอยู่ร่วมกันอย่างเหมาะสมลงตัว

ดังนั้น การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมไทย-จีน ในสิ่งที่ดำรงอยู่และดำเนินอยู่ในพื้นที่ ล้วนเป็นเรื่องราวที่มีคุณค่าต่อสังคม จึงได้ทำการวิเคราะห์ประเด็นเกี่ยวกับอัตลักษณ์เชิงวัฒนธรรมของจังหวัดนครสวรรค์สู่เมืองแห่งวิถีวัฒนธรรมจีนที่ก่อให้เกิดความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ไปพร้อมกับการสร้างพื้นที่การเรียนรู้ด้วยกระบวนการทัศน์ใหม่ในการสร้างความรู้เพื่อความเข้าใจท้องถิ่นแบบองค์รวมผ่านการดำเนินการเพิ่มศักยภาพชุมชน บนฐานอัตลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ในการพลิกฟื้นวัฒนธรรมกลุ่มไทย-จีน ได้อย่างสัมฤทธิ์ผล และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนและพื้นที่ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาวิเคราะห์อัตลักษณ์เชิงวัฒนธรรมของกลุ่มไทย-จีนในชุมชนต้นแม่น้ำเจ้าพระยา จังหวัดนครสวรรค์ สู่เมืองแห่งวิถีวัฒนธรรมจีน ในด้านแหล่งเรียนรู้ศิลปะและวัฒนธรรมไทย-จีน ด้านศิลปะการแสดงของจีน 5 ภาษา ด้านอัตลักษณ์อาหารจีน สู่การสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไทย-จีนอย่างผสมผสาน และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการรองรับเมืองวิถีวัฒนธรรมจีน

การทบทวนวรรณกรรม

การดำรงอยู่ในวัฒนธรรมของชุมชนไทย-จีน นครสวรรค์

การเข้ามาของกลุ่มไทย-จีนในชุมชนต้นแม่น้ำเจ้าพระยา จังหวัดนครสวรรค์ ได้นำเอาประเพณีความเชื่อของตนติดมาจากจีนแผ่นดินใหญ่เพื่อเป็นแหล่งที่พึ่งพาของจิตใจ จากการที่นำเอารูปแบบพิธีกรรมและความเชื่อของตนมายังพื้นที่ใหม่ เพื่อสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่ม ที่ทำให้เกิดความเชื่อแบบผสมผสาน (สุภาภรณ์ อัฐมมงคล, 2551) การเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ในวัฒนธรรมของชุมชนไทย-จีน ในนครสวรรค์ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านปัจจัยทางด้านสังคมและวัฒนธรรมทั้งค่านิยม รูปแบบและประเภทของกิจกรรม รวมถึงการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและกิจกรรมของชุมชน จากค้นหาและอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบเชิงกายภาพและสังคมที่มีลักษณะเฉพาะตัว ทั้งประเพณี วัฒนธรรม พัฒนาการและการใช้พื้นที่ สถาปัตยกรรม การรวมกลุ่มตามเงื่อนไขทางสังคม วิถีชีวิต เพื่ออธิบายถึงปัจจัยการดำรงอยู่ในวัฒนธรรมของชุมชนไทย-จีน นครสวรรค์ ในเชิงกายภาพและสังคมจากการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันนำมาซึ่งความเข้าใจและจิตสำนึกของกลุ่มที่เกิดข้อตกลงร่วมกันในการเสนอแนวทางการจัดการและอนุรักษ์ (กอบชัย รักพันธุ์ และรวีวรรณ โอฬารรัตน์มณี, 2557) เป็นส่งเสริมเอกลักษณ์ของชุมชนให้สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างเหมาะสม ขณะที่ การเข้ามานั้น ได้นำประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อของตนเข้ามายังนครสวรรค์ จนเกิดการพัฒนาและอนุรักษ์ (สิริจิตต์ ปันเงิน, 2552) การที่จะศึกษาเรื่องราวประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนครสวรรค์ เป็นการศึกษาที่ใช้กระบวนการศึกษาประวัติศาสตร์บอกเล่าที่นำมาเสริมในส่วนที่เกี่ยวกับกลุ่มไทย-จีน จากการนำทฤษฎีที่ได้หยิบขึ้นมาเพื่อเป็นแนวทางการศึกษา คือ ประวัติศาสตร์ปากเปล่า (Oral History) จะทำให้สามารถมองเห็นถึงพลวัตในประวัติศาสตร์ของกลุ่มชนจีนในนครสวรรค์เป็นเรื่องราวการศึกษาที่หลากหลายมุมมอง (สุภาภรณ์ อัฐมมงคล, 2563) ดังนั้น การศึกษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มไทย-จีนในชุมชนต้นแม่น้ำเจ้าพระยา จังหวัดนครสวรรค์ จากการศึกษาถึงปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ การศึกษาทัศนคติและการรับรู้ต่อชุมชนเพื่อให้เข้าใจบริบทของพื้นที่อย่างแท้จริง และนำมาสร้างแนวทางการพัฒนาให้ชุมชนยังสามารถคงลักษณะเฉพาะดั้งเดิมไว้ได้ในอนาคต จำเป็นต้องนำวิธีการศึกษาประวัติศาสตร์แบบปากเปล่า ผ่านคำบอกเล่าของผู้คนที่ทำให้เห็นภาพของประวัติศาสตร์ที่สามารถแสดงถึงพลวัตของกลุ่มชนจีนอย่างชัดเจน

อัตลักษณ์เชิงวัฒนธรรมของจังหวัดนครสวรรค์สู่เมืองแห่งวิถีวัฒนธรรมจีน

อัตลักษณ์ เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการรับรู้ตนเอง การกำหนดคุณค่าทางความคิดบนพื้นฐานของความแตกต่าง อาทิเช่น ความแตกต่างระหว่างชนชาติ หรือ ความแตกต่างทางความเชื่อ ซึ่งอัตลักษณ์เชิงวัฒนธรรมจะเป็นสัญลักษณ์ และภาพสะท้อนของกลุ่มบุคคลที่มีอัตลักษณ์เดียวกัน รวมทั้ง การแสดงออกในเรื่องเกี่ยวกับกิจกรรมที่เหมือนกัน (อินทรา พงษ์นาค, 2557) อัตลักษณ์ชุมชน เป็นวัฒนธรรมทางสังคมที่ถูกหลอมให้เกิดขึ้นมาและใช้ในการยึดเป็นภูมิปัญญา ขนบธรรมเนียมประเพณีปฏิบัติในสังคมนั้นๆ ซึ่งมีความโดดเด่นหรือความแตกต่างกับขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมในสังคมอื่นๆ จึงเป็นเรื่องของความเป็นตัวตน (ดนัย นิลสกุล และนพดล ตั้งสกุล, 2558) การรักษาอัตลักษณ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น จากการอนุรักษ์ พื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่นของตน (ดวงกมล เวชวงศ์, 2554) อัตลักษณ์ชุมชน เป็นวัฒนธรรมทางสังคมที่ถูกหลอมให้เกิดขึ้นมาและใช้ในการยึดเป็นภูมิปัญญา ขนบธรรมเนียมประเพณีในการปฏิบัติทางสังคม (ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์, 2551) การสร้างอัตลักษณ์เฉพาะเป็นสิ่งที่สำคัญในการสร้างตัวตนของชุมชนให้มีความโดดเด่น และแปลกใหม่ที่ควบคู่กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในวิถีชีวิต ศิลปะวัฒนธรรม ของการนำภูมิปัญญา ความมีเอกลักษณ์เฉพาะมาสร้างมูลค่าและคุณค่า ขณะเดียวกัน อัตลักษณ์เชิงวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นสิ่งที่ชุมชนได้สร้างขึ้นมา

จากกระบวนการทางสังคม มีลักษณะเป็นพลวัตอยู่ตลอดเวลา มีลักษณะเด่นเฉพาะตัว และความเหมาะสมลงตัวของ การดำรงอยู่ร่วมกันทางสังคม และเชื่อมประสานให้คนแต่ละกลุ่มสามารถยอมรับในการมองถึงความแตกต่างเชิงวัฒนธรรม ที่มีต้นทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของผู้คน (ณฐพงศ์ จิตรนิรัตน์, 2553; สุจรรยา โชติช่วง, 2554; ตุลยราศรี ประเทพ, 2558) ซึ่งคนไทยเชื้อสายจีน ได้ยึดถือขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงาม และความเชื่อความศรัทธาต่อสิ่งที่บรรพบุรุษของตนที่มีการเคารพนับถือ และเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวด้านจิตใจ ประกอบกับเป็นเมืองที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ศิลปะการแสดง และขนบธรรมเนียมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่มไทย-จีน ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครสวรรค์ ขณะที่ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ล้วนมีจุดมุ่งเน้น คือ เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวได้รับแรงดลใจ (กอบชัย รักพันธุ์ และรวีวรรณ โอฬารรัตน์มณี, 2557) และสิ่งกระตุ้นให้เดินทางไปยังจุดหมายปลายทางเพื่อสังเกตและการเรียนรู้ (รวีวรรณ โอฬารรัตน์มณี, 2552) การมีประสบการณ์ร่วม และตระหนักถึงคุณค่าวัฒนธรรมของชุมชนในจุดหมายปลายทางนั้นที่ครอบคลุมถึงงานสร้างสรรค์ขนบธรรมเนียม ประเพณี และกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน (เอี่ยม ทองดี, 2558) การศึกษาอัตลักษณ์เชิงวัฒนธรรมของกลุ่มไทย-จีนในชุมชนต้นแม่น้ำเจ้าพระยา จังหวัดนครสวรรค์ ชุมชน จะมุ่งเน้นไปที่ด้านรูปธรรม เช่น สถาปัตยกรรม(ศาลเจ้า) และนามธรรม เช่น วิถีชีวิต ความเชื่อ ประเพณี ค่านิยมต่าง ๆ จากฐานรากทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่จำเป็นที่จะต้องทบทวนในเรื่องของการรับรู้ ความผูกพันต่อพื้นที่ สร้างความตระหนักต่อคุณค่าดังกล่าว การพลิกฟื้นอัตลักษณ์เชิงวัฒนธรรมของจังหวัดนครสวรรค์สู่เมืองแห่งวิถีวัฒนธรรมจีน จะต้องมีการจัดการที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ และอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเข้ามาร่วมเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนซึ่งจะช่วยสร้างอัตลักษณ์เชิงวัฒนธรรมไทย-จีน ทั้งด้านแหล่งเรียนรู้ศิลปะและวัฒนธรรมไทย-จีน ศิลปะการแสดงของจีน 5 ภาษา อัตลักษณ์อาหารจีน รวมทั้ง เส้นทาง การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไทย-จีนอย่างผสมผสาน และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการรองรับเมืองวิถีวัฒนธรรมจีน สู่การจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพในการอธิบายโดยผ่านวัฒนธรรมของกลุ่มไทย-จีน นครสวรรค์ จากการสรรค์สร้างขึ้นมาทั้งมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรม (Tangible cultural heritage) และมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นนามธรรม (Intangible cultural heritage) รวมถึง อาศัยแนวคิดจินตภาพของเมือง อาทิเช่น เส้นทางสัญจร (Paths) ขอบเขต (Edges) ย่าน (Districts) ศูนย์รวม (Nodes) และจุดหมายตา (Landmark) ที่อธิบายผ่านความรู้สึกที่มีต่อสถานที่ (Sense of Place) และความผูกพันต่อชุมชนในการวิเคราะห์ลักษณะเฉพาะของกลุ่มไทย-จีน นครสวรรค์ นอกจากนี้ การใช้พื้นที่จากภาพสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดระบบกิจกรรม ความสัมพันธ์ของวิถีชีวิต และวัฒนธรรม นำไปสู่การพิจารณาคุณค่าและความสำคัญของการศึกษาอัตลักษณ์เชิงวัฒนธรรมของจังหวัดนครสวรรค์สู่เมืองแห่งวิถีวัฒนธรรมจีนได้อย่างชัดเจนและเต็มสมบูรณ์

กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม การสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึก และการถอดบทเรียน ได้แก่ ผู้นำกลุ่มไทย-จีน จำนวน 10 คน ผู้รู้และปราชญ์ชุมชน จำนวน 10 คน รวมจำนวน 20 คน ในพื้นที่ย่านชุมชนไทย-จีน เมืองปากน้ำโพ จังหวัด นครสวรรค์ ที่มีความสนใจเข้าร่วมในการให้ข้อมูลและเป็นกลุ่มที่เป็นเครือข่ายความร่วมมือ ได้จากการสุ่มเลือกแบบเจาะจง (Puposive Sampling) และการจัดกลุ่มย่อย (Focus Groups) โดยแยกระหว่างกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ ทั้งผู้นำกลุ่มไทย-จีน

กับผู้รู้และปราชญ์ชุมชน เพื่อให้สามารถเปรียบเทียบประเด็นต่างๆจากข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ในการแยกแยะประเด็นต่างๆ อย่างชัดเจน

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (Structure Interview Questionnaire) ที่มีลักษณะแบบปลายเปิด แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 ประเด็นการสัมภาษณ์ โดยมีแนวการสัมภาษณ์ อัตลักษณ์เชิงวัฒนธรรม ด้านแหล่งเรียนรู้ ศิลปะและวัฒนธรรมไทย-จีน ด้านศิลปะการแสดงของจีน 5 ภาษา และ ด้านอัตลักษณ์อาหารจีน ที่สื่อถึงลักษณะเฉพาะในเชิงวัฒนธรรมทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม มีอะไรบ้างและเป็นอย่างไร? นำสู่การสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการรองรับเมืองวิถีวัฒนธรรมจีน โดยแบบสัมภาษณ์มีค่าความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00

การดำเนินการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) ที่อาศัยการวิเคราะห์มุมมองพหุบริบทและวัฒนธรรม (Multi-contextual and cultural perspectives) จากการใช้แนวคำถามปลายเปิด ซึ่งมีความยืดหยุ่นสูง เปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลหลัก สามารถพูดคุยแสดงความคิดเห็น โดยการพูดคุยตั้งอยู่บนฐานของความเต็มใจที่จะตอบคำถามของผู้ให้แบบสัมภาษณ์ ในการศึกษาพร้อมกับเครื่องมือแบบสำรวจพื้นที่ เพื่อให้ข้อมูลมีความครบถ้วนในเชิงรายละเอียดขององค์ประกอบทางวัฒนธรรมกลุ่มไทย-จีน นครสวรรค์ ที่มาจากการค้นหามรดกทางวัฒนธรรมเชิงรูปธรรมและนามธรรม รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นำสู่การวิเคราะห์ข้อมูลในตัวบ่งชี้ของอัตลักษณ์เชิงวัฒนธรรมของจังหวัดนครสวรรค์สู่เมืองแห่งวิถีวัฒนธรรมจีน โดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า ได้แก่

1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เป็นการตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้มาจากการวิจัยได้มานั้นถูกต้องหรือไม่ โดยเน้นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาจากแหล่งต่าง ๆ หากทุกแหล่งข้อมูลได้ข้อค้นพบเหมือนกันแสดงว่าข้อมูลที่ได้มามีความถูกต้อง โดยด้านเอกสาร ใช้การรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกันที่มาจากแหล่งต่างกัน ด้านบุคคล ใช้การรวบรวมข้อมูลจากหลายกลุ่ม ด้านทฤษฎี ใช้ข้อมูลจากทฤษฎีเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบ

2) การตรวจสอบแบบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) เป็นการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้มาจากวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่แตกต่างกันและนำมาพิจารณาว่าข้อมูลที่ได้สอดคล้องกันหรือไม่ เพื่อเป็นการศึกษาข้อมูลชุดเดียวกันของการรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจทางกายภาพ ที่สามารถสังเกตเห็นได้ การสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อนำถึงบริบทของชุมชนที่สื่อถึงลักษณะเฉพาะในเชิงวัฒนธรรมทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมที่คนในชุมชนรับรู้และยอมรับอย่างชัดเจน การประเมินการรับรู้องค์ประกอบทางจิตภาพ การประเมินคุณค่าและความสำคัญทางวัฒนธรรมของชุมชนทั้งด้านกายภาพ สังคม และวัฒนธรรม โดยนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมด มาเรียบเรียงและตีความเพื่อถอยกลับไปยังผู้ให้ข้อมูลหลักอีกครั้ง เพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือ และเป็นข้อมูลที่สอดคล้องกับความเป็นจริงตามประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลมากที่สุด หากมีข้อมูลบางส่วนที่ขาดความชัดเจน จะทำการเข้าไปสำรวจ และสัมภาษณ์ซ้ำเพื่อให้เชื่อมั่นได้ว่าการศึกษามีข้อมูลที่ครอบคลุมนำสู่การสรุปผล

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเกี่ยวกับอัตลักษณ์เชิงวัฒนธรรมของกลุ่มไทย-จีนในชุมชนต้นแม่น้ำเจ้าพระยา จังหวัดนครสวรรค์ สู่มืองแห่งวิถีวัฒนธรรมจีน ในด้านในด้านแหล่งเรียนรู้ศิลปะและวัฒนธรรมไทย-จีน ด้านศิลปะการแสดงของจีน 5 ภาษา ด้านอัตลักษณ์อาหารจีน สูการสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไทย-จีนอย่างผสมผสาน และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการรองรับเมืองวิถีวัฒนธรรมจีน มีผลการวิจัย ดังนี้

1. แหล่งเรียนรู้ศิลปะและวัฒนธรรมไทย-จีน นครสวรรค์

แหล่งเรียนรู้ศิลปะและวัฒนธรรมไทย-จีน นครสวรรค์ ในการขับเคลื่อน Soft Power 10 แหล่งเรียนรู้ ประกอบด้วย ศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์-เจ้าแม่ทับทิม ศาลเจ้าพ่อแก้วเขียว ศาลเจ้าพ่อโกรกพระ ศาลเจ้าพ่อเจ้าแม่หน้าผา ศาลเจ้าพ่อเจ้าแม่ชุมแสง มุลินธิปากน้ำโพประชาชนเคราะห์ มุลินธิการแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ สมาคมฮากกา สมาคมไหหนานนครสวรรค์ ชมรมฮกเกี้ยน ที่มีบทบาทสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การสร้างภาพลักษณ์ของจังหวัดนครสวรรค์ อันเป็นผลลัพธ์ของการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวและการฟื้นฟูเศรษฐกิจท้องถิ่นผ่านกิจกรรมทางวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในที่นี้ กรณีตัวอย่าง ได้แก่ ศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์-เจ้าแม่ทับทิม

ศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์ – เจ้าแม่ทับทิม

ศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์ – เจ้าแม่ทับทิม เป็นอีกหนึ่งศาลที่มีความเก่าแก่ และ ความศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวจีนโพ้นทะเลและชาวไทยเชื้อสายจีนที่อยู่ในนครสวรรค์ และจังหวัดใกล้เคียงต่างให้ความศรัทธาในองค์เทพเจ้าที่ประดิษฐานอยู่ ณ ศาลเจ้าแห่งนี้ และมักจะมากราบไหว้ขอพรเพื่อเป็นที่พึ่งทางใจในการดำเนินชีวิตให้แก่ตนเอง ในยามที่ต้องห่างบ้านเกิดเมืองนอน หลักฐานชิ้นสำคัญที่ถือเป็นโบราณวัตถุ และทำให้ศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์ – เจ้าแม่ทับทิม ถูกกล่าวถึงความเก่าแก่และความศักดิ์สิทธิ์ คือ “ระฆังทองเหลืองโบราณ” ถือเป็นศิลปวัตถุที่ไม่อาจประเมินคุณค่าได้ มีความสูงประมาณเมตรครึ่ง เส้นผ่านศูนย์กลาง 1.2 เมตร เมื่อตีระฆังจะเกิดเสียงดังกังวานไปไกล ภายนอกของระฆัง มีอักษรจีนที่แปลความได้ว่า “ปลายปีที่ 9 ของจักรพรรดิถังจื่อ ในสมัยราชวงศ์ซ่ง ค.ศ.1870 นายหงเปียว แซ่กู่ แห่งหมู่บ้านเคอเจี้ยน อำเภอวุ้นอ๋ (ปัจจุบันคือวุ้นชัน) มณฑลไหหนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นผู้นำมาถวาย” ซึ่งตรงกับ พ.ศ.2413 ในช่วงต้นรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (กว่า 144 ปี แห่งศรัทธา, 2557: 9) จึงกล่าวได้ว่าศาลเจ้านี้มีอายุกว่า 150 ปี ใบใหญ่ ที่อยู่คู่กับศาลแห่งนี้ เป็นสิ่งที่ทำให้เห็นถึงพลังศรัทธาจากชาวจีนที่อยู่ใน ดินแดนไกลที่มีต่อเทพเจ้าที่ประดิษฐานอยู่ที่ศาลเจ้าในจังหวัดนครสวรรค์ โดยลักษณะตัวอาคาร แสดงให้เห็นถึงคติความเชื่อของชาวจีนที่ปรากฏอยู่ในศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม นอกจากนี้ ยังถือเป็นศาสนสถานที่นอกจากจะแฝงไปด้วยคติความเชื่อยังแสดงให้เห็นถึงความศรัทธาที่มีต่อองค์เทพเจ้า ซึ่งมีการประดับด้วยลวดลายมงคลต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในตัวอาคาร ศาลเจ้า เป็นศิลปะจีนที่ทำให้ผู้ที่เข้ามาเยือนกราบไหว้บูชาได้รับพลังกายพลังใจ จิตใจผ่อนคลาย สุขภาพจิตดี เพราะมีสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจให้แก่ตนเอง ตามความคิด ความเชื่อของกลุ่มไทย-จีน นครสวรรค์

ภาพที่ 1. ระฆังทองเหลืองโบราณ

ภาพที่ 2. ลักษณะตัวอาคารศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์ – เจ้าแม่ทับทิม
ที่มา: ภาพถ่าย โดยคณะวิจัย, 2567.

ขณะเดียวกัน เทพเจ้าภายในศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์ – เจ้าแม่ทับทิม ซึ่งชาวจีนไหหลำซึ่งเป็นชาวจีนโพ้นทะเลที่อพยพเข้ามาอยู่ในนครสวรรค์นั้น ยังคงยึดมั่นใน แบบแผน ธรรมเนียมปฏิบัติ การดำเนินชีวิต และความเชื่อต่าง ๆ อย่างแน่นแฟ้น โดยเฉพาะความเชื่อในเทพเจ้า ซึ่งเป็นเทพเจ้าที่มาจากศาสนาเต๋า ศาสนาขงจื้อ และศาสนาพุทธนิกายมหายาน ดังนั้น เมื่อมีการสร้างศาลเจ้าขึ้นในชุมชนของชาวจีน ณ ที่ใด หรือสร้างขึ้นโดยชาวจีนกลุ่มชาติพันธุ์ใดก็ตาม มักพบเห็นการสักการะองค์เทพเจ้าภายในศาลเจ้าแห่งนั้นเสมอ และกลายเป็นพิธีกรรมที่สืบทอดต่อมา สำหรับศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์ – เจ้าแม่ทับทิม นั้น มีองค์เทพเจ้าที่เป็นที่เคารพศรัทธาแก่ชาวจีนโพ้นทะเล และชาวไทยเชื้อสายจีน โดยเฉพาะชาวจีนไหหลำในนครสวรรค์ ดังนี้

1) เจ้าพ่อเทพารักษ์ หรือ บั้นเถ่ากง เป็นเทพประจำท้องถิ่น ตามความเชื่อของชาวจีนไหหลำเมื่อใดที่มีการสร้างศาลเจ้า ก็จะต้องมีเจ้าพ่อเทพารักษ์ เป็นเทพเจ้าที่ปกป้องคุ้มครองให้ชาวบ้านอยู่เย็นเป็นสุข คอยช่วยเหลือดูแลทุกข์สุขของชาวบ้านในเขตที่ท่านคุ้มครอง นอกจากนี้ยังเชื่อว่า เจ้าพ่อเทพารักษ์ ช่วยบันดาลให้กิจการการค้ารุ่งเรือง จึงเป็นที่นับถือของชาวจีน และทุกวันที่ 15 เดือนอ้ายของจีน จะมีงานเลี้ยงฉลองวันคล้ายวันเกิดแก่เจ้าพ่อเทพารักษ์

2) เจ้าพ่อกวนอู หรือกวนกง เป็นเทพเจ้าแห่งความซื่อสัตย์ มีคุณธรรมสูงมีอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์สามารถจัดภัยอันตรายและความชั่วร้าย ตลอดจนอุปสรรคต่าง ๆ ให้หมดสิ้นไป จึงเป็นที่เคารพของผู้ที่รับราชการ และทุกวันที่ 13 เดือน 5 ของจีน จะมีการจัดเลี้ยงงานฉลองเพื่อระลึกถึงองค์เจ้าพ่อกวนอู เทพเจ้าผู้ทรงคุณธรรม

ภาพที่ 3. เจ้าพ่อเทพารักษ์ หรือ บั้นเถ่ากง

ภาพที่ 4. เจ้าพ่อกวนอู หรือกวนกง

ที่มา: ภาพถ่าย โดยคณะวิจัย, 2567.

3) เจ้าแม่ทับทิม หรือ ตู๋ย้วยเต็งเหนียง เป็นเทพเจ้าแห่งความเมตตาอันยิ่งใหญ่ มีชื่อเสียงขจรขจายชาวจีนไหหลำ ให้ความนับถือสูงสุดเมื่อขอพรอันใดแล้วย่อมได้ดังปรารถนาและช่วยให้เป็นที่รักของผู้พบเห็น ทุกวันที่ 15 เดือน 10 ของจีนจะมีงานฉลองคล้ายวันเกิดของเจ้าแม่ทับทิม

4) เจ้าแม่สวรรณค์ หรือ เทียนโหว่เต็งหม่าย ชาวจีนนับถือว่าเป็นเทพเจ้าทางน้ำช่วยปกป้องคุ้มครองอันตราย นำมาซึ่งความสงบร่มเย็น ทุกวันที่ 23 เดือน 3 ของจีนจะมีการเลี้ยงฉลองวันคล้ายวันเกิดขององค์เจ้าแม่แห่งศรัทธา

5) เจ้าพ่อสามตา หรือ หว่ากวางกง เป็นเทพเจ้าแห่งการแสดง ศิลปะ ดนตรีที่เรียกกันว่า “หว่ากวางกง” ซึ่งเดิมจะเป็นเพียงการทำพิธีไหว้รูปภาพที่วาดบนผ้าฝ้ายพื้นขาวที่แขวนไว้ จนกระทั่งประมาณ 20 ปีที่แล้วจึงได้ทำแท่นบูชาขึ้นมา โดยการถอดตัวหนังสือจากผ้าลงบนแผ่นป้ายไม้

ภาพที่ 5. เจ้าแม่ทับทิม หรือ ดู่บ้วยเต็งเหนียงหม่าย

ภาพที่ 6. เจ้าแม่สวรรณค์ หรือ เทียนโหว่เต็ง

ภาพที่ 7. เจ้าพ่อสามตา หรือ หว่ากวางกง
ที่มา: ภาพถ่าย โดยคณะวิจัย, 2567.

ความเชื่อความศรัทธาที่มีต่อองค์เทพเจ้าของชาวจีนไหหลำในนครสวรรค์ที่สะท้อนออกมาเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจนด้วยการสร้างศาลเจ้านั้น ถือเป็นการสร้างสัญลักษณ์ของความเป็นชาวจีนโพ้นทะเลได้อย่างชัดเจน เนื่องจากศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์ – เจ้าแม่ทับทิม ถือเป็นสถานที่ ๆ รวมวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวจีนไหหลำไว้ด้วยกัน สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อความศรัทธาในเรื่อง เทพเจ้าที่ชาวจีนนำติดตัวมาซึ่งสังคมใหม่ด้วย เราจึงมักพบเห็นศาลเจ้าที่ชาวจีนใช้เป็นสถานที่ในการประกอบพิธีกรรมสำคัญต่าง ๆ โดยเฉพาะการไหว้เจ้าและการไหว้บรรพบุรุษ ตามคติความเชื่อของตน ปรากฏอยู่ทั่วไปในชุมชนที่ชาวจีนอาศัยอยู่ ด้วยลักษณะดังกล่าว พิธีกรรมจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความรู้สึกผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในสังคมที่เชื่อและปฏิบัติพิธีกรรมอย่างเดียวกัน ทั้งนี้ ในแต่ละรอบ 1 ปีของ ศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์ – เจ้าแม่ทับทิม มีพิธีกรรมที่แสดงถึงความศรัทธา ดังนี้

พิธีกรรมที่ 1: “งานทำบุญส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่” จัดขึ้นวันที่ 31 ธันวาคม ถึง 1 มกราคม

พิธีกรรมที่ 2: “งานประจำปีเนื่องในเทศกาลตรุษจีน” โดยกำหนดจัดงานขึ้นในช่วงประมาณเดือนมกราคม ถึงเดือนกุมภาพันธ์

พิธีกรรมที่ 3: “งานวันคล้ายวันเกิดเจ้าพ่อเทพารักษ์” ตรงกับ 15 ค่ำเดือนอ้ายของจีน โดยกำหนดจัดงานขึ้นในช่วงประมาณเดือนกุมภาพันธ์

พิธีกรรมที่ 4: “งานทำบุญวันสงกรานต์” จัดงานวันที่ 15 และ 16 เมษายน

พิธีกรรมที่ 5: “งานวันคล้ายวันเกิดเจ้าแม่สวรรค์” ตรงกับ 23 ค่ำ เดือน 3 ของจีน โดยกำหนดจัดงานขึ้นในช่วงประมาณเดือนเมษายน

พิธีกรรมที่ 6: “งานวันคล้ายวันเกิดเจ้าพ่อกวนอู” ตรงกับ 13 ค่ำ เดือน 5 ของจีน โดยกำหนดจัดงานขึ้นในช่วงประมาณเดือนมิถุนายน

พิธีกรรมที่ 7: “งานพิธีทิ้งกระจาด” กำหนดจัดงานก่อนเทศกาลสารทจีน 2 วัน

พิธีกรรมที่ 8: “งานวันคล้ายวันเกิดเจ้าแม่ทับทิม” ตรงกับ 15 ค่ำ เดือน 10 ของจีน โดยกำหนดจัดงานขึ้นในช่วงประมาณเดือนพฤศจิกายน

ดังนั้น แหล่งเรียนรู้ศิลปะและวัฒนธรรมไทย-จีน นครสวรรค์ ที่มีความผูกพันและมีความเชื่อทางศาสนาอย่างมาก จึงมีการไหว้เทพเจ้าที่เคารพนับถืออยู่เป็นประจำ สำหรับชาวจีนที่อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์ - เจ้าแม่ทับทิมนั้น เมื่อถึงงานเทศกาลต่างๆ จะมาราบไหว้สักการะองค์เทพเจ้า เพื่อความเป็นสิริมงคลในชีวิต หรือมาขอพรเพื่อให้การประกอบอาชีพ หรือการดำเนินชีวิตราบรื่น ไม่มีอุปสรรครวมทั้งสุขภาพร่างกายแข็งแรง ถือเป็นการสร้างความสัมพันธ์ทางด้านจิตใจจนเกิดเป็นความศรัทธาที่มีมากขึ้นตามลำดับของคนในชุมชนที่มีต่อเทพเจ้าในศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์ - เจ้าแม่ทับทิมแห่งนี้ที่มีความเชื่อมโยงกับอัตลักษณ์ที่มีการอนุรักษ์สืบสานและปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาจากบรรพบุรุษรุ่นสู่รุ่น ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อและความศรัทธาต่อองค์เทพเจ้าต่างๆ ตามความเชื่อของชาวจีน การรวมกลุ่มทางสังคมในงานประเพณีเป็นภาพสะท้อนถึงการประสานความร่วมมือของกลุ่มสมาคมและองค์กรต่างๆ ในนครสวรรค์เข้าด้วยกัน นอกจากนี้ ยังมีการปฏิบัติพิธีกรรมและพิธีการที่แฝงไว้ด้วยเรื่องของความเชื่อ ขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีแบบจีนที่ชาวจีนนำติดตัวมา และมีการยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมาซึ่งเป็นกระบวนการที่วัฒนธรรมจีนดั้งเดิมถูกถ่ายทอดในการหลอมรวมความสามัคคีของชุมชนไทย-จีน นครสวรรค์ได้เป็นอย่างดีกลมกลืน

2. ศิลปะการแสดงของจีน 5 ภาษา

วัฒนธรรมของคนจีน 5 ภาษา ที่เข้ามาตั้งรกรากในเมืองปากแม่น้ำเจ้าพระยาที่ผานเข้ากับวัฒนธรรมในการพัฒนาหลากหลายมิติ

2.1 ปากน้ำโพหวงชก คนจีน 5 ภาษา ผู้บุกเบิกปากน้ำโพ

เมืองคนจีน 5 ภาษาในปากน้ำโพ ต้นกำเนิดเกิดขึ้นในช่วงปลายสมัยอยุธยา ในขณะนั้น ประเทศจีนเกิดสงครามกลางเมือง ประสพภาวะข้าวยากหมากแพง ชาวจีนในมณฑลต่างๆ จึงมองหาอนาคตใหม่ ด้วยการแสวงโชคหอบเสื่อผืนหมอนใบออกเรือเดินทางจากแผ่นดินแม่ ล่องไปตามเส้นทางการค้า มาหยุดที่ประเทศไทยนั้นคือยุคสมัยที่ชาวจีนเข้ามาตั้งรกรากในเมืองท่าหลายแห่ง รวมถึง ปากน้ำโพ ชัยภูมิสำคัญที่เป็นเสมือนศูนย์กลางการขนส่งทางเรือในสมัยก่อน ที่เชื่อมภาคเหนือและกลางไว้ด้วยกัน ทั้งนี้ ในบรรดาคนจีนที่อพยพเข้ามาในนครสวรรค์ คนจีนไหหลำได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ก่อนที่อำเภอเก้าเลี้ยว และตำบลบ้านมะเกลือ อำเภอเมืองนครสวรรค์ ต่อมา คนจีนแต้จิ๋ว จีนแคะ จีนกวางตุ้ง และจีนฮกเกี้ยน ก็ทยอยตามมา ในบริเวณปากแม่น้ำเจ้าพระยา อำเภอเมืองนครสวรรค์ ซึ่งเป็นชัยภูมิสำคัญของการเดินเรือ จนเกิดเป็นตลาดปากน้ำโพ พร้อมกับนำอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและความเชื่อของตนเองมาหลอมรวมเข้ากับวิถีชีวิตพื้นถิ่นจนเกิดเป็นรูปแบบทางวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ ที่เรียกว่า “ปากน้ำโพหวงชก”

2.2 อัตลักษณ์ศิลปะการแสดง วิถีแห่งศรัทธา คนจีน 5 ภาษา

ศิลปะการแสดงคนจีน 5 ภาษาของชุมชนต้นแม่เจ้าพระยา มีอัตลักษณ์โดดเด่นจากการสืบสานประเพณีและวัฒนธรรมที่มีคุณค่าความหมายและสอดคล้องอย่างลงตัวกับประเพณีวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่มี

ความแตกต่างหลากหลายทางชาติพันธุ์และความหลากหลายทางวัฒนธรรม ควบคู่ไปกับการสร้างสังคมอย่างสร้างสรรค์ อาทิเช่น

“รำถ้วยจีน” สยามไหหนานครสวรรค์

รำถ้วยจีนไหหลำ “พะเจียงบัว” เป็นศิลปะการรำรำซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชาวจีนไหหลำ ที่เป็นส่วนหนึ่งของงานฉลองเทศกาลตรุษจีนนครสวรรค์ ชาวจีนไหหลำนครสวรรค์ ได้มีการฝึกหัดหึงตัวเล็ก ๆ ให้รู้จักรำรำถ้วยจีน เพื่อร่วมในขบวนแห่ “เจ้าพ่อ-เจ้าแม่” ในขบวนแห่ “เจ้าพ่อ-เจ้าแม่” เพื่อความเป็นสิริมงคล ที่มีกระบวนการถ่ายทอดจากการเลียนแบบจากรุ่นสู่รุ่น โดยมีองค์ประกอบการแสดง ดังนี้

1. อุปกรณ์ ประกอบไปด้วยการใช้อุปกรณ์ 3 ชนิด ได้แก่ 1.จาน/ตะเกียบ 2. ถ้วยตะไล 3. ลำไม้ไผ่

2. เครื่องแต่งกาย นักแสดงทั้ง 3 คน จะสวมเครื่องแต่งกายคละสี ดังนี้

นักแสดงคนที่ 1 (ถือจาน/ตะเกียบ)เครื่องแต่งกายสีเหลือง

นักแสดงคนที่ 2 (ถือถ้วยตะไล) เครื่องแต่งกายสีชมพู

นักแสดงคนที่ 3 (ถือลำไม้ไผ่) เครื่องแต่งกายสีเขียว

3. การแต่งหน้า ทรงผมและเครื่องประดับศีรษะ นักแสดง 3 คนจะมวยผมและติดดอกไม้ทั้งสองข้างตามสีของเครื่องแต่งกายของผู้แสดง

4. เครื่องดนตรีประกอบการใช้วงดนตรีจีนบรรเลงสดในการประกอบการแสดง

5. ท่ารำและการสื่อความหมาย ในการแสดงรำถ้วยจีนจะแบ่งนักแสดงออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ 3 คน มีลีลาการรำรำที่สอดคล้องไปตามทำนองเพลงอันไพเราะของดนตรีจีนที่จะบรรเลงเพลง “รำถ้วย” โดยนักแสดงคนแรกรำรำทำให้เกิดจังหวะโดยใช้วิธีเคาะตะเกียบกับจาน นักแสดงคนที่สอง รำรำตามจังหวะลีลาการกระทบของถ้วยตะไลเล็กๆ ซ้อนกันในมือแต่ละข้าง นักแสดงคนที่สามใช้ลีลาการเขย่าลำไม้ไผ่ ซึ่งมีเสียงกังวาลดัง “กรึงกรึง” ในกระบวนการรำบางท่า ก็สื่อถึงนัยสำคัญบางประการ เช่น ท่าพายเรือ แสดงถึงการคมนาคมหรือการค้าขายทางเรือของคนในสมัยก่อน โดยสร้างสรรค์ท่ารำผ่านการใช้อุปกรณ์และลีลาในการแสดง ดังนี้

ท่ารำ	ลักษณะการรำ	หมายเหตุ
ท่าพายเรือ	ศีรษะ : เอียงขวา มือ : ซ้ายถือตะเกียบ ขวาทือจาน ลำตัว : กดเอวขวา เท้า : ยืนถ่ายน้ำหนักตัวมาที่เท้าซ้าย เปิดส้นเท้าขวา	
		
	ศีรษะ : เอียงขวา มือ : ซ้ายและขวาทือถ้วยตะไล ลำตัว : กดเอวขวา เท้า : ยืนถ่ายน้ำหนักตัวมาที่เท้าซ้าย เปิดส้นเท้าขวา	ลักษณะของท่าพายเรือ นักแสดงจะมีการวาดมือไปด้านหน้าพร้อมกับถ่ายน้ำหนักโน้มตัวไปด้านหน้า และกลับมาที่เดิม เปรียบเสมือนลักษณะของการพายเรือ
	ศีรษะ : เอียงขวา มือ : จับลำไม้ไผ่โดยการคว่ำมือทั้งสองข้าง ลำตัว : กดเอวขวา เท้า : ยืนถ่ายน้ำหนักมาที่เท้าซ้าย เปิดส้นเท้าขวา	

ที่มา: ภาพถ่าย โดยคณะวิจัย, 2567.

“เอ็งกอ” เจ้าพ่อ – เจ้าแม่ชุมแสง

เทศกาลประจำปีของชาวชุมแสง จัดกิจกรรมขึ้นมาเพื่อสืบสานเรื่องราววัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต ผ่านการแสดงต่างๆ และอาหารในอดีต-ปัจจุบัน บรรยากาศเมืองเก่าที่คงความสวยงาม ผสมผสานความเป็นไทย-จีนเข้าด้วยกัน โดยมีเจ้าพ่อ-เจ้าแม่ชุมแสง เป็นศูนย์รวมน้ำใจของชาวชุมแสง จะมีองค์จำลองรูปเหมือนเจ้าพ่อ-เจ้าแม่ชุมแสงแทบทุกบ้าน และวัดถุ่มงคลเหรียญเจ้าพ่อ - เจ้าแม่ชุมแสงติดตัวให้เป็นสิริมงคล ในแต่ละปีชาวชุมแสงจะจัดงานสมโภชเจ้าพ่อ - เจ้าแม่ชุมแสง เป็นการจัดงานประจำปีที่ใหญ่ยิ่งของชาวชุมแสง นับเนื่องเป็นเวลาเกือบกว่า 100 ปี งานสมโภชนี้มีมหรสพหลายชนิดมาแสดงบริเวณงาน เช่น แห่มังกร สิงโต พะບู้ เอ็งกอ เป็นต้น ซึ่งตำนาน "ผู้ยิ่งใหญ่แห่งเขาเหลียงซาน" ใช้เค้าโครงจากวรรณคดีจีนเรื่อง "ซ้องกั๋ง" ซึ่งเป็นวรรณคดีร้อยแก้วมีลักษณะเป็นการเล่าได้เรียงเรียงขึ้นเป็นเรื่องราวยืดยาวมี รสมีชาติยังนึกแต่ชื่อโนอ่านเขียนไว้เพียง เจ็ดสิบบทมา"หลังกว้านจง"ลูกศิษย์ของซือ โนอ่านจีเรียงเขียนต่อจนจบสมบูรณ์หลัง กว้านจงคือผู้รณยานิยายเรื่องสามก๊กอันลือ ชื่อนั่นเองซ้องกั๋งเรื่องนี้จึงถือว่าเป็นฝีมือ ครูเป็นแบบอย่างของ สามก๊กอีกทีหนึ่ง ทั้งนี้ การละเล่นเอ็งกอ เป็นตอนที่ขบวนนักรบ 108 คน ที่ต่างมีวิชาความสามารถเก่งกาจกันคนละอย่าง ทั้งการต่อสู้ด้วยมือเปล่า ไม้พลอง มีด การดำน้ำ เดินป่าทางไกล การรักษาโรค การแต่งหน้าอำพรางตนเป็นนักแสดงที่เข้ามาเข้าเมือง เพื่อไปช่วยซ้องกั๋งหัวหน้าของพวกตน การเขียนหน้าเพื่อปกปิดหน้าตาและทำให้ดูน่า

เกรงขามของเอ็งกอ มีการเขียนลวดลายเฉพาะคนเหมือนการสวมหน้ากากทั้ง 108 คนที่คล้ายคลึงกับการสวมหัวโขนของคนไทย

ภาพที่ 8. การเขียนลวดลายเอ็งกอ
ที่มา: ภาพถ่าย โดยคณะวิจัย, 2567.

โดยท่าทางของการแสดงเอ็งกอผู้เฝ้าห้วยหาญ การแสดงเอ็งกอเมื่อได้ผ่านการแสดงและการเผยแพร่อย่างกว้างขวางก็ได้ค่อย ๆ มีการพัฒนาและปรับปรุงให้ดีขึ้น ไม่เพียงได้รักษาท่วงทำนองเก่าแก่ไว้ ยังพัฒนาเป็นหลายประเภท เช่น การแบ่งเป็นจังหวะช้า จังหวะกลาง และจังหวะเร็ว ซึ่งต่างมีลักษณะพิเศษของตน จังหวะช้านั้นมีท่าร่ามนั่นคง ช้า ๆ เรียบ ๆ สร้างความรู้สึกเบิกบาน สวยงาม สามารถทำการแสดงให้เห็นจิตใจส่วนลึกของตัวละครได้อย่างเต็มที่ ท่ารำจังหวะกลางเด็ดเดี่ยวมีพลังคล่องแคล่วปราดเปรียว จากลักษณะท่าทางโดยรวมนี้มาแสดงออกให้เห็นถึง พลัง และอานุภาพ ท่ารำ จังหวะเร็วจะมีความยิ่งใหญ่เกรียงไกรและเร้าใจยิ่งประกอบกับเครื่องดนตรีที่ใช้ในการแสดง

ภาพที่ 9. ท่าทางในการแสดงเอ็งกอ
ที่มา: ภาพถ่าย โดยคณะวิจัย, 2567.

ดังนั้น ศิลปะการแสดงคนจีน 5 ภาษาของชุมชนต้นแม่เจ้าพระยา มีอัตลักษณ์โดดเด่นจากการสืบสานประเพณีและวัฒนธรรมที่มีคุณค่ากับประเพณีวัฒนธรรมของท้องถิ่นเพื่อสร้างสรรค์คุณค่า เพื่อส่งเสริมการรวมวิถีชีวิตสมัยใหม่เข้ามาในวัฒนธรรมดั้งเดิม ของคนจีน 5 ภาษา โดยเฉพาะ การจัดงานประเพณีแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ ถือเป็นประเพณีสำคัญที่ได้สืบทอดต่อกันมา ยาวนาน ประเพณีแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพนี้เกิดขึ้นจากชุมชนชาวจีนโบราณ ที่อาศัยอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา นับแต่ครั้งที่มิโรคระบาด จนโรคร้ายได้คลี่คลายลง ก่อกำเนิดศรัทธาจนกลายเป็นประเพณีสำคัญมาจนถึงปัจจุบัน จึงทำให้จังหวัดนครสวรรค์นอกจากจะเป็นเป็นที่รู้จักในนามต้นกำเนิดแม่น้ำเจ้าพระยาแล้ว ยังเป็นต้นกำเนิดประเพณีโบราณ คณะการแสดงต่างๆ ที่เกิดจากคนจีน 5 ภาษา อย่างแท้จริง

3. อัตลักษณ์อาหารจีน

อาหารวัฒนธรรมไทย-จีน ที่เป็นอัตลักษณ์ของอาหารต้นแบบอาหารจีนของปากน้ำโพ เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจชุมชน เศรษฐกิจสร้างสรรค์ สามารถนำวัตถุดิบที่มีในพื้นที่จังหวัดนครสวรรค์ สามารถนำมาออกแบบต่อยอด ให้มีอัตลักษณ์และเกิดเป็นนวัตกรรมผสมผสานวัฒนธรรมอาหารจีนดั้งเดิมและสมัยใหม่ ก่อเกิดเป็นตำรับอาหารรสเลิศ ที่มีเอกลักษณ์ด้านความสดใหม่และหลากหลาย อาทิเช่น ผัดโหงวก้วย เมนูมงคลวันตรุษจีน

ส่วนผสม ผัดโหงวก้วย

เนื้ออกไก่ 150 กรัม แป้งทอดกรอบ 1 1/2 ช้อนโต๊ะ เม็ดมะม่วงหิมพานต์ 100 กรัม เกาลัด 50 กรัม แปะก๊วย 50 กรัม หัวต้ม 50 กรัม พุทราเชื่อม 50 กรัม เห็ดหอมสด 50 กรัม หอมใหญ่ 1 หัว พริกหวานเขียว/เหลือง/แดง อย่างละ 1/2 ผล ต้นหอม 3 ต้น พริกชี้ฟ้าแห้ง 3 เม็ด น้ำตาลทราย 2 1/2 ช้อนโต๊ะ ซีอิ้วขาว 3 ช้อนโต๊ะ ซอสหอย 1 ช้อนโต๊ะ เหล้าจีน 1 ช้อนโต๊ะ

วิธีทำ ผัดโหงวก้วย

1) ตั้งกระทะใส่น้ำมันให้ร้อน ทอดเม็ดมะม่วงหิมพานต์ ทอดพริกหยวก ทอดหอมใหญ่ 2) การทอดเกาลัดและแปะก๊วย เห็ดหอม พักไว้ 3) นำเนื้อไก่ไปคลุกกับแป้งทอดเล็กน้อย จากนั้นนำลงไปทอดในกระทะเดิมจนสุก ตักพักไว้ สุดท้ายทอดพริกแห้ง พักไว้ 4) ปรงส่วนน้ำ ใส่น้ำตาลทราย ซีอิ้วขาว ซอสหอยนารม และเหล้าจีน ลงไปในกระทะสำหรับผัด เปิดไฟอ่อน ละลายให้ทุกอย่างเข้ากัน 5) ใส่เครื่องที่ทอดพักไว้ทุกอย่างลงไปคลุกเคล้าให้เข้ากันดี 6) ใส่พริกทอด และต้นหอม ผัดให้เข้ากัน

กลุ่มคนจีนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครสวรรค์ หรือ ปากน้ำโพ มีอยู่ 5 กลุ่มใหญ่ๆด้วยกัน คือ แต่จิว ฮากกา (แคะ) ไหลล่า กวางตุ้ง และฮกเกี้ยน ดังนั้น อาหารประจำท้องถิ่นของคนจีนที่อาศัยอยู่ปากน้ำโพ ก็จะประกอบไปด้วย 5 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่ อาหารแต้จิว อาหารฮากกา (แคะ) อาหารไหลล่า อาหารกวางตุ้ง และอาหารฮกเกี้ยน เป็นสิ่งที่สามารถนำมาสร้างนวัตกรรมและต่อยอดสู่การพัฒนา soft power จังหวัดนครสวรรค์

4. เส้นทางทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไทย-จีนอย่างผสมผสาน

จังหวัดนครสวรรค์ มีต้นทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของผู้คนกลุ่มไทย-จีน มีขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงาม และความเชื่อความศรัทธาต่อสิ่งที่บรรพบุรุษของตนเคารพนับถือ เพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจ และเป็นเมืองที่มีความหลากหลายทางขนบธรรมเนียมประเพณี มีการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมอย่างลงตัว โดยเฉพาะวัฒนธรรมไทย-จีน ที่ดำรงอยู่อย่างมีคุณค่าต่อสังคม การเชื่อมโยงผู้คนให้เข้ามาศึกษาเรียนรู้ร่วมกัน และเกิดกลไกของการสร้างเครือข่ายขึ้น ตามขั้นตอนการสร้างใน 5 เส้นทาง ดังนี้

ภาพที่ 10. เส้นทาง ล่องแม่น้ำ ตามวิถีเมืองสี่แคว

ที่มา: โดยคณะวิจัย, 2567

เส้นทาง ที่ 1. เส้นทางเพิ่มพูน มั่งมี บารมี เสริมสุขเมืองสี่แคว: ศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์ – เจ้าแม่ทับทิม ศาลเจ้าหน้าผา ศาลเจ้าพ่อ – เจ้าแม่ชุมแสง ศาลเจ้าพ่อ- เจ้าแม่โกรกพระ ศาลเจ้าพ่อแก้วเขียว

เส้นทาง ที่ 2. เขต 4 สิ่ง 1 เลือเมืองสวรรค์: คณะเลิท่องเที่ยวหน้า ณ ศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์ เจ้าแม่ทับทิม/ คณะสิงโตฮกเกี้ยน (เต๋อฮักกิง) ณ มูลนิธิเจ้าพ่อ-เจ้าแม่ปากน้ำโพ (หน้าผา)

เส้นทาง ที่ 3. เส้นทาง ย้ายย่าน ปากน้ำโพ: ย่านการค้าเมืองปากน้ำโพ ร้านอาหารย่านถนนโกสีย์ ตลาดริมแม่น้ำนครสวรรค์ วัดนครสวรรค์ หอศิลป์นครสวรรค์ ศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์ เจ้าแม่ทับทิม (นั่งเรือข้ามฟาก) พาสาน อาคารสัญลักษณ์ต้นแม่น้ำเจ้าพระยา ศาลเจ้าหน้าผา บึงบอระเพ็ด

เส้นทาง ที่ 4. เส้นทางสานวัฒนธรรม ปักน้ำโพไหวซุก: เส้นจัดงานตรุษจีนนครสวรรค์ งานประเพณี แห่เจ้าพ่อ เจ้าแม่ปากน้ำโพ งานเจ้าพ่อเจ้าแม่ชุมแสง อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ งานประเพณี แห่เจ้าพ่อเจ้าแม่แก้วเขียว งานประเพณีเจ้าพ่อ-เจ้าแม่โกรกพระ

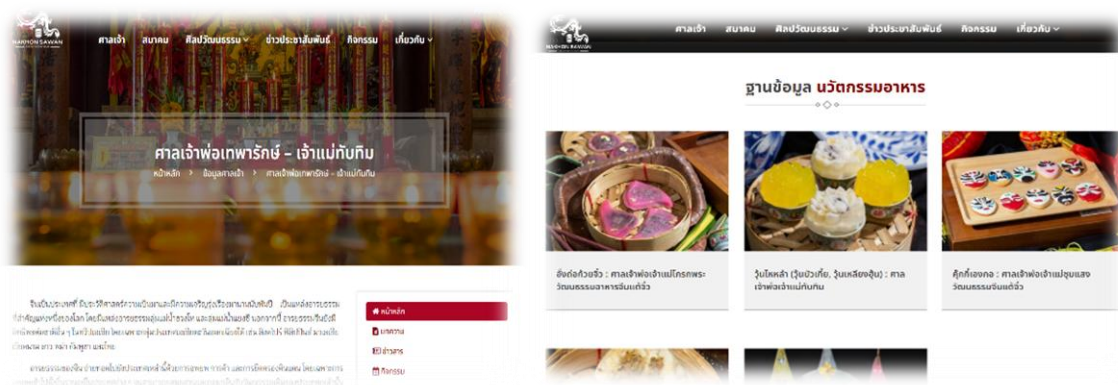
เส้นทาง ที่ 5. เส้นทางล่องสายน้ำ ตามวิถีเมืองสี่แคว: ท่าเรือ และต้นแม่น้ำแม่น้ำเจ้าพระยา (แม่น้ำสองสี) ศาลเจ้าศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์-เจ้าแม่ทับทิมวัดเกาะหงส์ (แหล่งโบราณคดีและท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์) ร้านอาหารแพรมแม่น้ำ เส้นทางล่องแม่น้ำตามวิถีเมืองสี่แคว หรือ เส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไทย-จีน จำนวน 5 เส้นทางที่เกิดขึ้นเป็นเอกลักษณ์ของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไทย - จีน ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงในการนำมาสู่อัตลักษณ์เชิงวัฒนธรรมของชุมชน และสามารถสร้างคุณค่าและมูลค่าทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน

จังหวัดนครสวรรค์มีต้นทุนทางวัฒนธรรม ที่สามารถนำมาสร้างนวัตกรรมและต่อยอดสู่การพัฒนา Soft Power ด้านวัฒนธรรมไทย-จีน ในการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจชุมชน และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ซึ่งสถานที่

สำคัญทางวัฒนธรรม มักอยู่ติดกับแม่น้ำสายสำคัญ ดังนั้น การสร้างเส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไทย-จีน ของจังหวัดนครสวรรค์ในครั้งนี้ จึงเน้นไปที่สถานที่วัฒนธรรมจีนที่อยู่ติดกับเส้นทางน้ำ เกิดเส้นทางท่องเที่ยว ล่องสายน้ำ ตามวิถีเมืองสี่แคว ขึ้น 5 เส้นทาง ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการนำเอาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นมาสร้างสรรค์ให้เกิดความแตกต่าง มีเอกลักษณ์ที่หลากหลายและความโดดเด่นจนเป็นจุดขายที่สามารถดึงดูดความสนใจของผู้เยี่ยมชมทั้งในประเทศและต่างประเทศ และส่งเสริมวัฒนธรรมให้คงคุณค่าและยังคงถูกสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นให้ผู้เยี่ยมชมเรียนรู้ สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้เยี่ยมชมในปัจจุบันที่ต้องการเดินทางเพื่อพักผ่อน เพิ่มประสบการณ์ และได้รับมุมมองใหม่ๆ เพื่อนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะเทศกาลตรุษจีนเป็นเทศกาลที่มีชื่อเสียงและเป็นที่รับรู้ในฐานะเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญของจังหวัดนครสวรรค์ เป็นเทศกาลที่มีชื่อเสียงจากการขึ้นทะเบียนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมไทย-จีน และผลกระทบต่อเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของจังหวัดนครสวรรค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการรองรับเมืองวิถีวัฒนธรรมจีน

นครสวรรค์เป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมทั้งดงามและน่าภาคภูมิใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับวัฒนธรรมไทย-จีนที่มีการสืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ซึ่งการพลิกฟื้นอัตลักษณ์ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ที่เกี่ยวข้องกับศาลเจ้า สมาคม และศิลปวัฒนธรรมเพื่อสร้างฐานข้อมูลที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายสำหรับทุกคน โดยฐานข้อมูลนี้เปิดโอกาสให้กับทุกคนที่สนใจสามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมจีนในนครสวรรค์ได้อย่างสะดวก สำหรับผู้ที่มีความสนใจในประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมจีน การใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูลนี้ จะช่วยเสริมสร้างความรู้และความเข้าใจในมิติทางวัฒนธรรมที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนและสังคมในอนาคต ข้อมูลที่ถูกรวบรวมในฐานข้อมูลนี้ครอบคลุมถึงประวัติและกิจกรรมของศาลเจ้าต่างๆ ที่เป็นศูนย์กลางของความศรัทธาและพิธีกรรมทางศาสนา สมาคมและองค์กรที่มีบทบาทในการส่งเสริมและรักษาวัฒนธรรมจีน รวมถึงศิลปวัฒนธรรมต่างๆ อาทิเช่น นวัตกรรมการแสดง และนวัตกรรมอาหาร ที่เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตและประเพณีของชาวจีนในนครสวรรค์ ระบบจัดการฐานข้อมูล (Database Management System) ในการรองรับเมืองวิถีวัฒนธรรมจีน

ภาพที่ 11. ฐานข้อมูล "นครสวรรค์" เมืองแห่งวิถีวัฒนธรรมจีน
ที่มา: โดยคณะวิจัย, 2567.

โดยระบบจัดการฐานข้อมูล "นครสวรรค์" เมืองแห่งวิถีวัฒนธรรมจีน เป็นกลุ่มโปรแกรมที่ทำหน้าที่เป็นตัวกลางในระบบติดต่อระหว่างผู้ใช้งานกับฐานข้อมูลเพื่อจัดการและควบคุมความถูกต้อง ความซ้ำซ้อน และความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลต่าง ๆ ภายในฐานข้อมูล ที่ใช้กระทำกับข้อมูลจะถูกนำมาแปล เป็นการปฏิบัติการต่าง ๆ ภายในตัวคำสั่งนั้น ๆ เพื่อนำไปกระทำกับตัวข้อมูลภายในฐานข้อมูล สำหรับส่วนการทำงานต่าง ๆ ภายในดีบีเอ็มเอสที่ทำหน้าที่แปลคำสั่งไปเป็นการปฏิบัติการต่าง ๆ กับข้อมูลนั้น ประกอบด้วยส่วนการปฏิบัติการดังนี้

- ตัวจัดการฐานข้อมูลเป็นส่วนที่ทำหน้าที่กำหนดการกระทำต่าง ๆ เพื่อไปกระทำกับข้อมูลที่เก็บอยู่ในฐานข้อมูล เป็นส่วนที่ทำหน้าที่บริหารจัดการกับข้อมูลที่เก็บอยู่ในฐานข้อมูลในระดับกายภาพ
- ตัวประมวลผลสอบถาม เป็นส่วนที่ทำหน้าที่แปลงกำหนดคำสั่งให้อยู่ในรูปแบบของคำสั่งที่ตัวจัดการฐานข้อมูลเข้าใจ
- ตัวแปลภาษาของการจัดการดำเนินการข้อมูลล่วงหน้า เป็นส่วนที่ทำหน้าที่แปลประโยคคำสั่งของกลุ่มคำสั่งในดีเอ็มแอล ให้อยู่ในรูปแบบที่ส่วนรหัสเชิงวัตถุของโปรแกรมแอปพลิเคชัน ใช้นำเข้าเพื่อส่งต่อไปยังส่วนตัวจัดการฐานข้อมูลในการแปลประโยคคำสั่งของกลุ่มคำสั่งของดีเอ็มแอลของส่วนตัวแปลภาษาจัดการดำเนินการข้อมูลล่วงหน้าจะต้องทำงานร่วมกับส่วนตัวประมวลผลข้อคำถาม
- ตัวแปลภาษานิยมข้อมูลล่วงหน้า เป็นส่วนที่ทำหน้าที่แปลประโยคคำสั่งของกลุ่มคำสั่งในภาษานิยมข้อมูล ให้อยู่ในรูปแบบของเมตาเดตา (MetaData) ที่เก็บอยู่ในส่วนพจนานุกรมข้อมูล (Data Dictionary) ของฐานข้อมูล (เมตาเดตา คือ รายละเอียดที่บอกถึงโครงสร้างต่าง ๆ ของข้อมูล)
- รหัสสุดท้ายของโปรแกรมแอปพลิเคชัน เป็นส่วนที่ทำหน้าที่แปลงคำสั่งต่าง ๆ ของโปรแกรมรวมทั้งคำสั่งในกลุ่มคำสั่งภาษาจัดการดำเนินการข้อมูล ที่ส่งต่อมาจากส่วนตัวแปลภาษาจัดการดำเนินการข้อมูลล่วงหน้าให้อยู่ในรูปแบบของรหัสสุดท้าย (Object Code) ที่จะส่งต่อไปให้ตัวจัดการฐานข้อมูลเพื่อกระทำกับข้อมูลในฐานข้อมูล

อภิปรายผล

อัตลักษณ์เชิงวัฒนธรรมทั้งด้านแหล่งเรียนรู้ศิลปะและวัฒนธรรมไทย-จีน ศิลปะการแสดงของจีน 5 ภาษา อัตลักษณ์อาหารจีน รวมทั้ง เส้นทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไทย-จีนอย่างผสมผสาน และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการรองรับเมืองวิถีวัฒนธรรมจีน จะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่และพัฒนานครสวรรค์สู่เมืองวิถีวัฒนธรรมจีนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ วัฒนธรรมความเชื่อของกลุ่มไทย-จีน นครสวรรค์ ที่มีการยอมรับร่วมกันให้เป็นอัตลักษณ์ที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ของชุมชนจากความเชื่อและวิถีชีวิต ความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน (บุญศิริ สุขพร้อมสรรพ และศรีสุดา วงษ์ชุ่ม, 2561) ซึ่งอัตลักษณ์เชิงวัฒนธรรมและประเพณีของกลุ่มไทย-จีน นครสวรรค์ จากศรัทธาความเชื่อ การสืบทอด พิธีกรรม รวมถึงประเพณีและเทศกาลต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดการใช้พื้นที่และการรวมกลุ่มกัน เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้องค์ประกอบทางวัฒนธรรมเชิงรูปธรรมคงอยู่(เสริมศักดิ์ ขุนพล, 2557) จากความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงเกี่ยวกับการใช้พื้นที่ซึ่งถือเป็นการสร้างความยั่งยืนจากฐานวัฒนธรรมชุมชน นอกจากนั้น การสร้างอัตลักษณ์วัฒนธรรมกลุ่มไทย-จีน นครสวรรค์ ผ่านการสร้างความเป็นจีน โดยยึดโยงกับการเป็นจีนที่เป็นพี่น้องกันกับจีนแผ่นดินใหญ่ ซึ่งเป็นการต่อยอดความเป็นจีนของคนในนครสวรรค์ได้รับการยอมรับจากจีนแผ่นดินใหญ่ ต่อมาเมื่อมีกระแสการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวจีนที่หลั่งไหลเข้ามาในเมืองไทย กลุ่มไทย-จีน นครสวรรค์ ได้พยายามนำอัตลักษณ์ความเป็นจีนของตนมาใช้ในการท่องเที่ยว เพื่อที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวจีน เช่น มีการกำหนดรูปแบบการจัด

งานจีนห้าภาษา ที่มีการรวมเหล่ากลุ่มคนจีนห้าภาษาที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นจีนที่มีความหลากหลาย และอยู่ด้วยกันอย่างสามัคคี โดยใช้ตัวแทนของกลุ่มภาษาของตนเป็นการขีดสิ่งโต อาทิเช่น สิ่งโตฮกเกี้ยนของชาวฮกเกี้ยน สิ่งโตไหหลำของชาวไหหลำ สิ่งโตฮากกาของชาวฮากกา เป็นต้น

ขณะเดียวกัน ความพยายามที่จะสร้างตัวตนให้มีความแตกต่างจากจีนอื่น ไม่ใช่เพื่อจำแนกให้แตกต่าง แต่เป็นการนำความแตกต่างมาใช้เพื่อดึงดูดการท่องเที่ยว เช่น การแห่มังกรที่เป็นลักษณะและอัตลักษณ์ของความเป็นจีนนครสวรรค์ สามารถทำให้การสร้างอัตลักษณ์ผ่านการท่องเที่ยวได้ประสบความสำเร็จจนทำให้ภาพแทนของความเป็นท้องถิ่น ถูกแสดงผ่านการแห่เจ้าพ่อ เจ้าแม่ปากน้ำโพหรือการแห่มังกร ซึ่งจะเอื้อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์อย่างชัดเจน (ฐิติมาพร พามา และกฤตพร ท้าวเจริญ, 2560) และเป็นกระบวนการสำคัญในการก่อเกิดจิตสำนึกร่วมกันในการรักษาสมดุลของระบบนิเวศในชุมชน ทั้งจากการร่วมคิด ร่วมทำสร้างกระบวนการกลุ่ม ซึ่งการค้นหาอัตลักษณ์และทำความเข้าใจคุณค่าของวัฒนธรรมการท่องเที่ยวเชิง สร้างสรรค์อาศัยทุนทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นปัจจัยหลัก (เบญจรงค์ ทุมปัดชา, 2558) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่กำลังเติบโตและส่งผลกระทบเชิงบวกให้แก่ชุมชนท้องถิ่น (Ashton, A.S., Limisariyapong, S., & Islam, R., 2020) ดังนั้น อัตลักษณ์เชิงวัฒนธรรมของจังหวัดนครสวรรค์สู่เมืองแห่งวิถีวัฒนธรรมจีน ซึ่งครอบคลุมทุนวัฒนธรรมไม่ว่าจะเป็นวิถีชีวิต ศิลปะ ประเพณี ภูมิปัญญา ความหลากหลายทางเชื้อชาติ การสร้างความตระหนักและความภาคภูมิใจในคุณค่าของวัฒนธรรมเปรียบเสมือนการสร้างรากฐานที่เข้มแข็งของท้องถิ่นในมิติต่างๆ ทั้งนี้ เทศกาลตรุษจีนเป็นเทศกาลที่มีชื่อเสียงและเป็นที่รับรู้ในฐานะเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญของจังหวัดนครสวรรค์ เป็นเทศกาลที่มีชื่อเสียงจากการขึ้นทะเบียนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมส่งผลให้ เทศกาลตรุษจีน จังหวัดนครสวรรค์ เป็นที่รู้จักจากผู้เยี่ยมชม สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวสร้างสรรค์ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป

อัตลักษณ์เชิงวัฒนธรรมของจังหวัดนครสวรรค์สู่เมืองแห่งวิถีวัฒนธรรมจีน ที่สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ อัตลักษณ์ชุมชนที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรม ผู้คน การใช้พื้นที่ และความสัมพันธ์ของวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม ในการสร้างการรับรู้และตระหนักถึงคุณค่า ประกอบด้วย 1) แหล่งเรียนรู้ศิลปะและวัฒนธรรมไทย-จีน ในการขับเคลื่อน Soft Power 10 แหล่งเรียนรู้ ได้แก่ ศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์-เจ้าแม่ทับทิม ศาลเจ้าพ่อแก้วเลี้ยว ศาลเจ้าพ่อโกรกพระ ศาลเจ้าพ่อเจ้าแม่หน้าผา ศาลเจ้าพ่อเจ้าแม่ขุมแสง มูลนิธิปากน้ำโพประชานุเคราะห์ มูลนิธิการแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ สมาคมฮากกา สมาคมไหหลำนครสวรรค์ ชมรมฮกเกี้ยน 2) ศิลปะการแสดงของจีน 5 ภาษา ที่มีอัตลักษณ์โดดเด่นและมีคุณค่า สอดคล้องอย่างลงตัวกับประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีความแตกต่างหลากหลายทางชาติพันธุ์และทางวัฒนธรรม ส่วนวัดกรรมที่ใช้ความรู้ ความเข้าใจแห่งวิถีชีวิต และศิลปวัฒนธรรม ควบคู่ไปกับการสร้างสังคมอย่างสร้างสรรค์ 3) อัตลักษณ์อาหารจีน ประกอบไปด้วย 5 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่ อาหารแต้จิ๋ว อาหารฮากกา (แคะ) อาหารไหหลำ อาหารกวางตุ้ง และอาหารฮกเกี้ยน เป็นสิ่งที่สามารถนำมาสร้างนวัตกรรมและต่อยอดสู่การพัฒนา soft power ที่เป็นอัตลักษณ์ของอาหารต้นแบบอาหารจีน เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจชุมชน เศรษฐกิจสร้างสรรค์ 4) เส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไทย-จีนอย่างผสมผสานในจังหวัดนครสวรรค์ มีต้นทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของผู้คนกลุ่มไทย-จีน มีขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงาม และความเชื่อความศรัทธาต่อสิ่งที่บรรพบุรุษของตนเคารพนับถือเพื่อเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจ และเป็นเมืองที่มีความหลากหลายทางขนบธรรมเนียมประเพณี มีการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมอย่างลงตัว ที่

[1000]

Citation:

Saengthong, S., Vongkamjan, S., & Jedaman, P. (2025). Cultural Identity Revival of Nakhon Sawan Province Toward Chinese Culture City. *Interdisciplinary Academic and Research Journal*, 5 (1), 983-1002;

DOI: <https://doi.org/10.60027/iarj.2025.284283>

ดำรงอยู่อย่างมีคุณค่าต่อสังคม การเชื่อมโยงผู้คนให้เข้ามาศึกษาเรียนรู้ร่วมกัน และเกิดกลไกของการสร้างเครือข่ายขึ้น 5) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการรองรับเมืองวิถีวัฒนธรรมจีนที่เสริมสร้างความรู้และความเข้าใจในมิติทางวัฒนธรรมที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชน สังคมในอนาคต ข้อมูลที่ถูกรวบรวมในฐานข้อมูลนี้ครอบคลุมถึงประวัติและกิจกรรมของศาลเจ้าต่างๆ ที่เป็นศูนย์กลางของความศรัทธาและพิธีกรรมทางศาสนา สมาคมและองค์กรที่มีบทบาทในการส่งเสริมและรักษาวัฒนธรรมจีน รวมถึง ศิลปวัฒนธรรมต่างๆ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การพัฒนากลยุทธ์ที่บูรณาการระหว่างศักยภาพท้องถิ่นและการจัดการเชิงระบบเพื่อสร้างความยั่งยืนจากการมีส่วนร่วมของชุมชนจากการส่งเสริมศักยภาพท้องถิ่นที่จะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง สู่แผนงานปฏิบัติในระดับพื้นที่ต่อเนื่องที่ดึงเอามรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจในชุมชนที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่ และพัฒนานครสวรรค์สู่เมืองวิถีวัฒนธรรมจีนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จากการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว เชิงสร้างสรรค์บนพื้นฐานของทุนทางวัฒนธรรมในพื้นที่ โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ในการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มาใช้ในกิจกรรมมีฐานของทุน วัฒนธรรมท้องถิ่น มีปราชญ์เล่าเรื่อง นักท่องเที่ยว ได้มีการลงมือทำ และสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการสื่อสารกิจกรรมได้อย่างสร้างสรรค์ เมื่อมีการจัดการอย่างเป็นระบบและประสบความสำเร็จ จะเป็นแหล่งเรียนรู้ของสังคมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่ายจนกลายเป็นพลังในการสร้างฐานความรู้สำหรับการพัฒนาอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2560 - 2564)*. กรุงเทพฯ: องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- กอบชัย รักพันธุ์ และรวีวรรณ โอฬารรัตน์มณี. (2557). การดำรงอยู่ของย่านตลาดในพลวัตความเปลี่ยนแปลงของเมืองเชียงใหม่. *วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง*, 10(2), 197-214.
- ชมพู พูนพิณ และภาวิณี เอี่ยมตระกูล. (2561). การเปลี่ยนผ่านบทบาทพื้นที่สาธารณะของประเทศไทย. *วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สจล.* 26(1). 30-40.
- ชลธิชา มาลาหอม. (2555). อัตลักษณ์ชุมชนรากฐานสู่การศึกษา. *วารสารครุศาสตร์*, 9(1), 41.
- ฐิติมาพร พามา และกฤตพร ห้าวเจริญ. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของย่านตลาดล่าง จังหวัดลพบุรี. *วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สจล.*, 19(25), 51-68.
- ณัฐพงศ์ จิตรนิรัตน์. (2553). *อัตลักษณ์ชุมชน : Community Identities*. สงขลา: นำศิลป์โฆษณา.
- ดนัย นิลสกุล และนพดล ตั้งสกุล. (2558). ปัจจัยที่ส่งผลต่อสำนึกในถิ่นที่ในย่านการค้าเก่าเมืองอุบลราชธานี. *วารสารสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างวิจัย*, 14(1), 44-57.
- ดวงกมล เวชวงศ์. (2554). กระบวนการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ยวนในบริบทของการท่องเที่ยวผ่านหอวัฒนธรรมพื้นบ้านและตลาดทำน้ำ: ศึกษากรณีชุมชนยวนตำบลต้นตาล อำเภอสายใต้ จังหวัด สระบุรี. *วารสารวิทยบริการ*, 22(3), 113.
- ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์. (2551). *ทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญากับการสร้างสรรค์คุณค่า*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

- ตุลยราศรี ประเทพ. (2558). รูปแบบผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบมีส่วนร่วม. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บุญศิริ สุขพร้อมสรรพ และศรีสุดา วงษ์ขุ่ม. (2561). การอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนเมืองเก่าพะเยา. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร, 38(3), 105-126.
- เบญจรงค์ ทุมปัดชา (2558) . การอนุรักษ์และพัฒนาย่านพาณิชย์กรรมเก่า ชุมชนบ้านสิงห์ท่า อำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร. วารสารวิชาการการออกแบบสิ่งแวดล้อม, 2(1), 42-59.
- ภูมิ ภูติมหาตมะ. (2558). จินยานตลาดน้อย: ศรีทธาและเศรษฐกิจการค้าแห่งจันทบุรี. วารสารวิชาการสาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 8(2), 2590-2606.
- ระวีวรรณ โอฬารรัตน์มณี. (2552). สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น: การศึกษา วิจัย และการปฏิบัติวิชาชีพสถาปัตยกรรม. วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, 8 (20), 56-66.
- ศักราช ฟ้าขาว. (2554). การปรับเปลี่ยนและการธำรงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนไทใหญ่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
- ศุภวุฒิ สายเชื้อ. (2554). ประเทศไทยกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ: ศูนย์สร้างสรรค์และออกแบบ.
- สิริจิตต์ ปันเงิน. (2542). ความตายในทัศนะของกามูส. เชียงใหม่ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุจรรยา โชติช่วง. (2554). การศึกษาสภาพการพัฒนาอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต1. การศึกษาค้นคว้าอิสระ. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2563). ทฤษฎีสังคมวิทยา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภาภรณ์ อัมมมงคล. (2551). ประวัติชีวิตหญิงสามัญชนชาวจีนสามรุ่น : อุดมการณ์ครอบครัวและความเป็นจีนในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เสริมศักดิ์ ขุนพล. (2557). การศึกษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมความเชื่อของชุมชนเกาะยอ. วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 28(3), 82-103.
- อมรา พงศาพิชญ์. (2555). ความหลากหลายทางวัฒนธรรม(กระบวนการทัศน์และบทบาทในประชาคม). พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อินทรา พงษ์นาค. (2557). อัตลักษณ์ชุมชนเมืองโบราณอุทงเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เอี่ยม ทองดี. (2558). ทูนาทางวัฒนธรรมชุมชน. วารสารวัฒนธรรมปริทรรศน์, 2 (3), 16-29.
- Ashton, A.S., Limisariyapong, S., & Islam, R. (2020). The development of value perception toward cultural tourism destination: A Northeast Thailand case study. *ESTEEM Journal of Social Sciences and Humanities*, 20 (4), 243-252.